

gevers staan midden in de samenleving. Hun ontwerpen vertellen veel over de tijd waarin ze zijn gemaakt. Het is hoog tijd dat grafische vormgeving meer aandacht krijgt.'

Nederlanders zijn goed in grafisch vormgeven. Altijd al geweest, zegt Rijntjes. 'We combineren esthetiek, functionaliteit en lef.' Het vak bestaat pas zo'n honderd jaar. Aan de begintijd zijn grote namen verbonden als Piet Zwart en Paul Schuitema, die als eersten fotografie toepasten. Ook schilder Jan Toorop wordt tot de pioniers gerekend omdat hij boekomslagen ontwierp voor onder andere Louis Couperus. Dat nu het grote publiek de naam Gert Dumbar niet kent, kan de vormgever ook niet helpen. 'Vroeger was een affiche bijzonder, nu is alles om ons heen grafisch vormgegeven,' zegt conservator Esther Cleven.

Misschien hebben we het logo van de politie te vaak gezien. Zo gaat het met alledaagse ontwerpen. Niemand die wegwijs weet te waarden. Tot het een keer misgaat natuurlijk. Ondanks de vele borden verdwalen zelfs Utrechters in winkelcentrum Hoog Catharijne. Daarentegen slaagt iedereen erin de weg te vinden op het immense terrein van Schiphol. Met dank aan specialist Paul Mijkse naar. Cleven (42): 'Bewegwijzering is een ondergewaardeerde discipline.' Daarom staat midden in het museum een wegwijzer van de ANWB tentoongesteld.

Bekend is de verkiezingsposter *Ontwapenend* van de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP) uit 1971. Het kostte ontwerper George Noordanus moeite de PSP, later opgegaan in GroenLinks, ervan te overtuigen dat een affiche met een blote vrouw goede reclame was voor een partij. 'Elke arbeider houdt van een bloot wijf,' zou een medestander hebben gezegd. Dat is niet de reden waarom het affiche in het museum hangt. 'Het ontsluit iets wat tot dan toe binnenskamers was gebleven, namelijk seksualiteit,' zegt Rijntjes. Ook geniaal, maar op een andere manier. ■

FOTOGRAFIE

De laatste spoortuinen

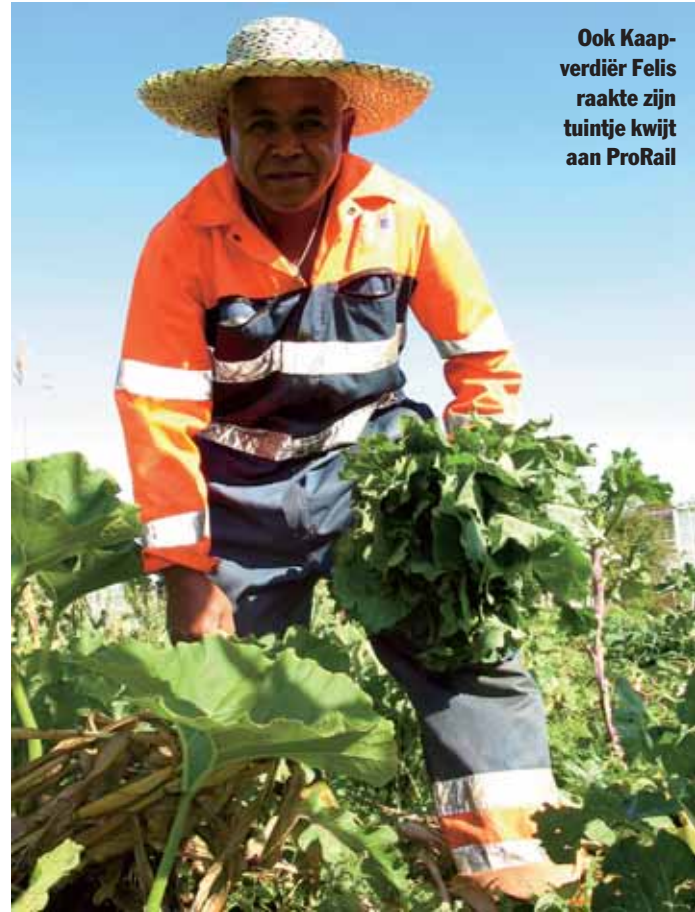
Emilie Escher

De zon schijnt, de lucht is blauw. Tevreden blikt de kleine Kaapverdiër in de lens van fotograaf Gina Kranendonk. In zijn hand een forse, net geogste groene kool, een Kaapverdische soort. Het had de aarde van Kaapverdië kunnen zijn waarin meneer Felis – nog in zijn werkkleding van de vuilophaaldienst – stond, maar het was zijn groentetuintje langs het spoor tussen Rotterdam en de gemeente Oude Leede.

De Kaapverdiër is zijn tuintje inmiddels kwijt. ProRail, dat ontstond uit de privatisering van de Nederlandse Spoorwegen (NS), is de naast het spoor gelegen tuintjes in hoog tempo aan het opdoeken. Het bedrijf heeft 7.000 hectare grond en veel daarvan is nodig voor het zich steeds verder uitbreidende spoornet. Fotograaf Gina Kranendonk wist de verdwijnende wereld van deze volkstuintjes nog grotendeels vast te leggen. Haar foto's zijn te zien in fotografiemuseum Foam in Amsterdam.

In 2006 en 2007 liep Kranendonk hele dagen langs het spoor, op zoek naar de vaak onbereikbare tuintjes die ze in een flits vanuit de trein had gezien. Het complex bij Schiedam bijvoorbeeld bleek alleen via de hockeyclub Stormvogels te bereiken.

Oorspronkelijk waren de tuintjes eigendom van spoorweg-

Ook Kaapverdiër Felis raakte zijn tuintje kwijt aan ProRail

beamten. Om bij te dragen aan de kosten van het levensonderhoud van het personeel, schonk de NS in de jaren vijftig stukjes grond om eigen groenten te verbouwen. Kranendonk trof nog een enkele oude spoorwegemployé aan, maar de meeste tuinders aan het spoor waren kinderen, neven en nichten, kennissen of immigranten. Chinezen, Marokkanen, Turken, Kaapverdiërs en de laatst gearriveerden: de Polen en Armeniërs.

Allemaal vol liefde voor het tuinieren en met een eigen aanpak. Chinezen tuinieren in kuil-tjes, ontdekte Kranendonk,

Kaapverdiërs laten met opzet bonen door de maïs groeien. Marokkanen zijn dol op veel bloemen naast de gewassen. Nederlanders zaaien alles keurig op een rijtje. En allemaal leren ze van elkaar. Geen vrediger, meer geïntegreerde samenleving dan die van de tuinders en hun lapjes land langs het spoor, is de conclusie van Kranendonk. 'Als je zelf een stukje grond hebt, voel je je direct verbonden met een land.' ■

Do me a garden, 7-22 juni, Foam, Keizersgracht 609, Amsterdam; www.foam.nl

ILLUSTRATIE

Penseel

Die Gouden Penseel had Charlotte Dematons (50) natuurlijk al lang moeten krijgen. Bijvoorbeeld voor haar illustraties bij de nieuwe uitgave van *Sprookjes van Grimm* uit 2005. Toen ontving ze 'slechts' een Zilveren. Met het

enorm populaire *Sinterklaas* schaart Dematons zich alsnog of-

Cover en binnenwerk van het bekroonde boek

ficieel onder de grote Nederlandse illustratoren. Het is een boek zonder woorden, de tekeningen vertellen genoeg. Eindelijk weten we wat Sinterklaas toch het hele jaar doet in Spanje.